

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.891.02
Інституту підготовки кадрів державної
служби зайнятості України
д.держ.упр., професору
Войтович Р. В.

ВІДГУК

офіційного опонента **Кравченко Мілени В'ячеславівни**
на дисертаційну роботу **Венгер Ірини Олександрівни**
«Формування та реалізація державної політики на ринку праці
в умовах сталого розвитку»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Вивчення дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для розгорнутої характеристики результатів дослідження Венгер І.О. та визначення відповідності критеріям і нормативним вимогам до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління.

Актуальність теми дослідження

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України пов'язане з вирішенням низки важливих питань, серед яких: розбудова сучасної соціально-орієнтованої економіки, відродження вітчизняного виробництва, забезпечення належного соціального захисту громадян. Одне з центральних місць у вирішенні вказаних проблем займає оптимізація функціонування вітчизняного ринку праці. Ринок робочої сили є важливою ланкою економічної системи країни і, відповідно, відображає більшість політичних і соціально-економічних процесів, що відбуваються в державі, та фокусує в собі найгостріші проблеми: посилення структурних диспропорцій зайнятості, підвищення рівня безробіття, неконтрольований відтік робочої сили, зміни в якості робочої сили і мотивації праці, зниження якості життя громадян тощо. Зазначені процеси призводять до поглиблення кризових явищ, а їх вирішення створює передумови для сталого соціального та економічного зростання. Державне регулювання ринку праці у цьому контексті набуває визначального значення.

Зазначене обумовлює актуальність теми дисертації Венгер Ірини Олександрівни «Формування та реалізація державної політики на ринку праці в умовах сталого розвитку», її структурну побудову, наукове і практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Дисертаційна робота Венгер І.О. є кваліфікаційною науковою працею, яка містить науково обґрунтовані теоретичні та прикладні результати, що в сукупності вирішують актуальне наукове завдання, яке полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні механізмів формування та реалізації державної політики на ринку праці, а також у розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення політики зайнятості в умовах сталого розвитку.

Структура дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю, обумовлена завданнями та підпорядкована меті дослідження.

Встановлено, що теоретичною базою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення теорії державного управління, економіки, філософії, соціології, права. Методологічною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також офіційні публікації міжнародних організацій. Інформаційною та емпіричною базою дослідження є нормативні документи органів загальнодержавної та регіональної влади, статистичні й соціологічні дані, матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та мережі Інтернет.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладені в дисертаційній роботі, ґрунтуються на аналізі спеціальної літератури з досліджуваного питання, що сприяє забезпеченню достатнього рівня обґрунтованості результатів дослідження.

Аргументація теоретичних положень та отриманих висновків здійснювалась авторкою на основі комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, за допомогою яких отримано наукові та практичні результати (зокрема, аналізу та синтезу – для деталізації об'єкта дослідження; узагальнення – для розкриття теоретико-методологічних засад забезпечення державної політики на ринку праці; порівняльний метод та метод систематизації – для вивчення нормативно-правового забезпечення державної політики на ринку праці; системний метод – для розкриття концептуальних основ державної політики на ринку праці; логічний, діалектичний, метод узагальнення, комплексного і системного підходів – для вдосконалення понятійного апарату дослідження; статистичного аналізу, порівняння та узагальнення – для дослідження особливостей формування та реалізації державної політики на ринку праці в умовах сталого розвитку; графічний – для наочного зображення тенденцій у сфері формування та реалізації державної політики на ринку праці; метод моделювання – для розроблення напрямів удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики на ринку праці в умовах сталого розвитку; абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків та пропозицій).

Наукове значення дисертаційного дослідження, достовірність і новизна одержаних результатів

У дисертації сформульовано та обґрунтовано сутність теоретичних положень, що характеризуються новизною. Найбільш значущими результатами дослідження, які мають наукову новизну та отримані особисто дисертанткою, є наступні.

Уперше запропоновано комплексний механізм удосконалення організаційно-правового забезпечення державної політики у сфері зайнятості України в умовах сталого розвитку в його екологічних, економічних та соціальних аспектах. Зокрема, удосконалення нормативно-правового забезпечення передбачає комплексні кроки:

1) модернізувати нормативно-правову базу, що містить правові засади гарантій гідної праці та сталості соціального захисту, підвищення кваліфікації, перепідготовки та навчання протягом життя;

2) сприяти зайнятості молоді та старшого покоління, їх правовому захисту;

3) забезпечувати відповідність національного законодавства та механізму правозастосування міжнародно-правовим нормам у питаннях гендерної рівності, інклюзивності, удосконалення систем соціального захисту, умов та характеру праці, переходу до формальної економіки; доповнити Закон України «Про зайнятість населення» положенням про забезпечення можливостей із покращення балансу трудових та побутових обов'язків жінок і чоловіків;

4) покращення інструментів правозастосування санкцій і штрафів за порушення законодавства про працю.

Вдосконалення організаційно-адміністративного забезпечення досліджуваної проблематики пропонується здійснювати через:

- адміністративний компонент (запровадити обов'язкові пропорційні відрахування з підприємців до національного фонду розвитку зайнятості як механізм страхування від ризиків та перерозподілу доходів);

- організаційний компонент (створити аналітичну цифрову платформу для моніторингу структурної складової ринку праці з метою оцінки очікувань, впливу на державну політику на ринку праці та визначення прогнозованих тенденцій; організувати громадські роботи у пріоритетних інфраструктурних проектах, системі охорони здоров'я і санітарії, ремонтних комунальних роботах, соціальних програмах; розробити дійову програму сприяння зайнятості; модернізувати роботу Державної служби зайнятості, розглядаючи її як гнучкий інститут та провідник національної соціально-економічної політики розвитку стійкого ринку праці країни).

Авторкою удосконалено:

– напрями імплементації та адаптації зарубіжного досвіду ефективного й результативного державного регулювання зайнятості в національну практику, беручи до уваги прагнення, культурні особливості, наявний потенціал і

можливості нашої країни (на основі збалансованості й мобільності розробити та вдосконалити комплексну систему працевлаштування і масштабні, адекватні, адресні програми соціального забезпечення; сформувавши необхідні організаційні й соціальні умови забезпечення продуктивної зайнятості та гідної праці; надати необхідну допомогу в розвитку інформаційно-технічної освіти, профорієнтації та перепідготовки у контексті еволюції та трансформації сфери праці, сучасних процесів глобалізації, інтеграції та розвитку технологій; удосконалити платформи соціального діалогу та приватно-публічного партнерства; сприяти розвитку інфраструктури і мобільності як основи сталого розвитку регіонів країни в регулюванні зайнятості; розширити компетентність, повноваження, спроможності, відповідальність місцевих органів влади в питаннях регулювання ринку праці);

– конкретно-інструментальні заходи державного регулювання зайнятості в Україні, які включають: 1) ідентифікацію пріоритетних напрямів урівноваження робочої сили згідно з виробничими структурою та рівнем; 2) виявлення кількісної складової кадрових ресурсів, необхідних для розвитку економіки в галузевому та регіональному розрізах; 3) виділення й оцінка перспективних напрямів формування організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості, інституціональної компетентності та спроможності; 4) оцінку соціально-економічних характеристик цих напрямів відповідно до релевантних соціально-економічних процесів у державі та корегування для відповідності необхідному результату; 5) розробку заходів державного моніторингу й контролю, орієнтованих на оптимальне узгодження потреб і пропозицій ринку праці, співвідношення галузевого та регіонального розподілу робочої сили, підвищення показників її зайнятості;

– комплекс механізмів кроссекторного, міжгалузевого, інституціонального, соціального партнерства на ринку праці, до якого належать: конкурсні, що включають механізми муніципального соціального замовлення, муніципального гранту, тендеру, конкурсу соціальних проектів, конкурсу громадських ініціатив і некомерційних організацій; соціально-технологічні, які реалізуються на базі новостворених соціальних технологій, ефективно відрізняються за якістю від наявних; організаційно-структурні, що пов'язані з удосконаленням внутрішньої структури й утворенням нових форм під час об'єднання некомерційних організацій і бізнесу з владою (при цьому влада делегує частину своїх функцій через залучення громадян та громадських організацій до процесу вирішення соціально значущих завдань, посилення компетентності, розширення послуг тощо); процедурні (правила співпраці некомерційних організацій, бізнесу та влади, наукові кола), які формуються шляхом спільного обговорення у складі робочих груп і спеціальної угоди на фіксований період часу; комплексні або комбіновані форми, що включають не менше двох груп наведених механізмів.

У дисертаційній роботі набули подальшого розвитку:

– наукове обґрунтування структури державної регуляторної діяльності у сфері зайнятості, до якої зараховуємо: систему засобів правового регулювання (закони, норми, правила, законодавчі акти, нормативно-правові документи) сфери соціально-трудова відносин для забезпечення визначеності та правового захисту; низку інструментів фінансово-кредитного характеру (кредитні й грантові програми, субсидії, державне співфінансування, ресурси для створення фондів зі сприяння зайнятості та алгоритм їх дії), спрямованих на реалізацію програм зайнятості та підтримку тимчасово непрацевлаштованих громадян; засоби, притаманні інвестиційній та фіскальній політиці (податкові стимули, пільгові кредити на інвестиції в енергоефективні «зелені» інфраструктурні проекти), що засновані на економічних важелях впливу на новостворені та існуючі підприємства країни і робочу силу (її кількість та якість); державну систему працевлаштування та її розвинену мережу центрів зайнятості, які здійснюють регулювання руху робочої сили країни, відповідають за розробку активної і пасивної політики у сфері зайнятості, організацію професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації; систему державного контролю за дотриманням чинних правових норм, економічних та організаційних умов для повної, продуктивної зайнятості, гідної праці й підвищення стійкості ринку праці (раціональне співвідношення соціальних та економічних витрат, прогнозованої корисності та переваг);

– оптимізаційні засоби розвитку сфери зайнятості на українському ринку праці, які представлені: трипартизмом (соціальним партнерством, що забезпечує досягнення інституційних змін у межах соціально-трудова сфери); інфраструктурою (допомагає розвивати конкурентоспроможний трудовий потенціал через активні програми працевлаштування громадян), інноваційною зайнятістю (створенням передумов для запровадження інновацій та активного залучення громадян); реформуванням структури Державної служби зайнятості (оновлення її традиційних функцій, внутрішня реструктуризація згідно з тенденціями трансформації ринку праці та необхідністю вирішення пов'язаних із цим актуальних проблем);

– заходи політики, спрямовані на підвищення рівня людського потенціалу як основи конкурентоспроможності країни, що включають: 1) встановлення довіри між громадянами, органами влади та бізнес-колами шляхом створення постійно діючих платформ для громадського діалогу різних соціальних груп, органів державної влади та місцевого самоврядування; 2) використання впливових, інклюзивних механізмів кроссекторного соціального партнерства у процесі реалізації соціальних програм державного значення; 3) забезпечення високого рівня інформованості бізнесу і суспільства в питаннях актуальності стратегічних планів, розвитку ринку, політичних рішень уряду з широким використанням інформаційних технологій, засобів масової інформації; організацію рівного доступу всього населення країни до соціально важливої інформації; 4) проведення прозорих конкурсів соціально значущих програм і

грантових проектів, використання інших технологій, стимулювання громадської і підприємницької активності; 5) зростання кількості громадських організацій; 6) підвищення рівня освіченості громадян, що сприяє розвитку критичного мислення, креативності, адаптивності, самоврядування, результативного спілкування, культивує моральні норми, правила, принципи поведінки, результатом чого стануть особистісні зміни, які є передумовою змін організаційних; 7) створення центрів з навчання та залучення волонтерів у сферах соціального захисту, охорони здоров'я, освіти; 8) зміцнення інституту сім'ї в країні шляхом реалізації економічно та соціально значущих проектів державними і громадськими організаціями, бізнес-структурами; 9) вирішення конфліктних ситуацій, що виникають під час громадської взаємодії, на основі консенсусу і взаємоповаги.

Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх використання

Теоретичні положення та наукові висновки дисертації доведені до рівня конкретних пропозицій, що робить їх придатними для використання органами публічної влади. Основні результати дисертаційного дослідження впроваджено на практиці, що підтверджується 3 довідками:

- Радою підприємців при Кабінеті Міністрів України,
- Київською обласною державною адміністрацією,
- Державним центром зайнятості.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні положення та наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано в 15 наукових працях. У наукових фахових виданнях опубліковано 6 статей, 1 у зарубіжному науковому періодичному виданні. Положення дисертаційної роботи отримали широку апробацію на 8 вітчизняних та міжнародних науково-практичних конференціях та круглих столах.

Аналіз публікацій свідчить про достатню повноту висвітлення результатів дисертаційного дослідження.

Оцінка оформлення дисертації

Дисертація оформлена у відповідності до чинних вимог. Робота написана науковим стилем, у тексті є необхідні посилання на джерела, що цитуються.

Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 269

сторінок, із них 243 сторінки основного тексту, включаючи 20 таблиць та 16 рисунків. Список використаних джерел налічує 226 найменувань.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Аналіз змісту автореферату та дисертації доводить ідентичність структури, логіку викладення матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами підсумковим висновкам. Автореферат повною мірою розкриває зміст проведеного дослідження та відображає основні положення та узагальнення, що містить дисертаційна робота.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, можна вказати на деякі дискусійні положення та висловити певні зауваження:

1. У тексті дисертації не знайшли належного відображення зміни, викликані пандемією COVID-19, які суттєво вплинули на вітчизняний та світовий ринки праці. Зазначена новітня реальність здійснює вирішальний та визначальний вплив на формування та реалізацію державної політики на ринку праці, тому доцільно окреслити наявні зміни.

2. Авторка слушно вказує, що державне регулювання у сфері зайнятості здійснюється за допомогою комплексного механізму, який включає нормативно-правову, організаційну, фінансову, інформаційну, соціально-економічну, ціннісно-трансформаційну складові. На наш погляд, потребує окремого роз'яснення ціннісно-трансформаційна складова зазначеного механізму.

3. У другому розділі дисертаційної роботи на с. 129 узагальнено глобальні світові тренди, які сприяють формуванню нових підходів і механізмів до регулювання національних ринків праці та сфери зайнятості, а також виокремлені їх певні ознаки. Дисертантці варто було б охарактеризувати вплив названих трендів на формування та розвиток українського ринку праці.

4. На нашу думку, до наукової новизни можна було б ще додати здобутки дисертантки щодо формулювання авторкою таких важливих понять у контексті досліджуваної сфери, як «механізм державного регулюючого впливу», «державне регулювання ринку праці», «стійкий ринок праці» та «регулювання стійкого ринку праці», які наведені у другому розділі роботи.

5. Положення, висвітлені в авторефераті, позбавлені аргументації без наведення статистичних даних та наочності – рисунків, схем, таблиць. Вважаємо, що зазначене дещо знижує загальне сприйняття здобутків дисертаційної роботи.

Разом з тим, висловлені зауваження та пропозиції мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

З ог. лду актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота Венгер Ірини Олександрівни на тему «Формування та реалізація державної політики на ринку праці в умовах сталого розвитку» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, що має важливе значення для галузі науки «Державне управління».

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота відповідає вимогам п.п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор, Венгер Ірина Олександрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

професор кафедри соціальної
і гуманітарної політики Національної
академії державного управління
при Президентіві України,
д.держ.упр., професор

М. В. Кравченко

